

ביאורים

המשל אותו מביא החבר כאן, ממחיש את ההבדל הקיים בין הבטחת השכר ביהדות לבין הבטחותיהן של שאר הדתות. כפי שראינו כבר בתחילת דבריו, ריה"ל סולל קו רעיוני ברור: מתוך המציאות הגלויה אנו מתעלים להכיר במציאות הנסתרת - החבויה. איננו משערים שקיים בורא לעולם על פי הבריאה, זוהי השקפה פילוסופית ועל כן לעולם היא מסופקת. אנו יודעים על קיומו של האל מתוך החוויה - הראיה עין בעין את ישועתו במישור ההיסטורי. כך גם בסוגיית השכר במובטח למאמין בעולם הבא. המשל מורה שביהדות קיימות הוכחות מתוך המציאות כאן, בעולם הזה, לשכר בעולם הבא. עם ישראל רואה את משה רבנו יורד מהר סיני כאשר עור פניו ערוץ ורוחני פתוח בין ישראל לריבונו של עולם. ראיות לערוץ זה קיימות כבר כאן - בעולם מעין ערוץ ורוחני פתוח בין ישראל לריבונו של עולם. ראיות לערוץ זה קיימות כבר כאן - בעולם הזה! זוהי גם הסיבה לכך שמעולם היהדות לא דגלה בהאדרת המוות. אדרבה, היהדות בחרה להדגיש את החיים בעולם הזה דווקא בגלל שגם בהם ניתן לדבוק בשכינה. הדתות האחרות לעומת זאת, בחרו להאדיר את המוות ולקיים סביבו פולחן בגלל שמעבר להבטחות אודות טובה עתידית, לא יכלו להעניק למאמין דבר. אמונת הדתות האחרות אודות שכר בעולם הבא הינה לא מבוססת. אין מישהו מהמאמינים שאימת אי פעם את השכר הזה. כפי שריה"ל מציין בהמשך, זוהי גם הסיבה לכך שהתורה לא התמקדה בשכר העולם הבא, אף כי ודאי גם הוא קיים. החידוש הוא שניתן להדבק בשכינה כבר בעולם הזה ולא רק בעולם הבא.

הרחבות

1. שכינה על אומות העולם

ובעלי החקים האחרים ההם לא ראו דבר מזה. אמנם בעלי הדתות האחרות לא זוכים לראות בחייהם (ובמותם) את השכר שעליו הם מדברים, אך אין זה שולל את האפשרות למישהו מאומות העולם לראות בחייו מעין השכר האמיתי עליו מדבר ריה"ל, כפי שאומרים חז"ל: "מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ בין ישראל בין עכו"ם בין איש בין אישה בין עבד ובין שפחה הכול לפי המעשה שהוא עושה כך רוח הקודש שורה עליו" [תנא דבי אליהו פרק ט].

למרות דברי חז"ל אלו יש להבחין בין רוח הקודש לבין נבואה שאינה שייכת כלל לאומות העולם: "שלשה דברים בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא ונתן לו: בקש שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו... בקש שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים ונתן לו שנאמר ונפלינו אני ועמך" [ברכות ז, א], וכפי שמסביר ה'הפלאה' [פתחא זעירא לכתובות]: "זוה שאמר משה ונפלינו אני ועמך שאמרו חז"ל דקאי על בחינת הנבואה שבאמת הוא נפלא שלא זכו לזה שום נביא" (ועיין רש"י על שמות פרק לג פסוק יז).

שאלות לדין

לפי דברי החבר, ביחס לעולם הבא בעלי הדתות האחרות 'מרמים' את סביבתם ומקיימים 'אחד בפה ואחד בלב'. איך מתמודדים עם צביעות?

החבר מלמד אותנו על ערכם של ישראל - העם הקרובים לה' בחייהם. האם תמיד היהודי קרוב יותר לה' מגוי? מה ערכו של יהודי שאינו שומר תורה ומצוות לעומת גוי חסיד?

בתורת ישראל -
ההצלחה גלויה

ומשלנו משל חברים שנלוו זה לזה ושהו יחד בארץ מדבר, ונסע אחד מהם להדו, והשיג ממלך הדו כבוד וגדלה, מפני שיידע שהוא מן החברים ההם, והיה יודע אבותיהם מלפנים והיו מאוהביו, ונתן לו מתנות יקרות שהביאו לחבריו, והלבישו בגדי חמודות, ושלח עמו אנשים מפמלייתו שאין להעלות על הדעת שהם יעזבו את המלך ולא שהם יחגו במדבר ההוא, וצוהו במצוות ובריתות לקבלת משמעתו. ובה אלו חברים עם אותם השלוחים ההדדיים, וקבלום החברים ההם בסבר פנים יפות, והשתדלו לשרתם ולכבדם, ויבנו להם ארמון והושיבוהם בו. והחלו אותם החברים מנבקים להגיע להדו ולראות פני המלך בהשתדלות קלה, בהשגחת אלה השלוחים אשר היו מורים אותם הדרך היותר קצרה וישירה. וידעו כלם כי מי שרוצה להגיע להדו יהיה זה קל לו אם יקבל על עצמו משמעת המלך וכבוד שלוחיו המובילים אותו אליו. ולא הצרכו לשאל למה זה יקבל על עצמו המשמעת הזאת, כי הטעם גלוי לעין, כדי לדבק במלך, והדבקות בו היא ההצלחה. והחברים הם בני ישראל, והנסוע הראשון הוא משה, והנסועים האחרים - שאר הנביאים, והשלוחים ההדדיים - השכינה והמלאכים, ובגדי החמודות - האור המשפך השורה בנפשו בנבואה, והאור המוחש השורה על פניו, והמתנות היקרות השלוחות - שני הלוחות עם עשרת הדברות.

בשאר הדתות אין
הוכחה לקבלת
השכר

ובעלי החקים האחרים ההם לא ראו דבר מזה, אלא נאמר להם: קבלו עליכם משמעת מלך הדו כמו שקבלוהו עליהם החברים ההם, וסופכם שתדבקו במלך אחר המנות, ואם לא, סופכם שירחיק אתכם ויסיר אתכם אחר המנות. והיה מהם מי שאמר: לא בא אלנו איש שיספר שמאז שמות הוא בגן עדן או בגיהנום, והרב העדיפו את סדור מעמדם ואת אחדות דברם, וקבלו על עצמם אותה המשמעת, וקיוו נפשותיהם בסתר תקוה חלושה, אבל בגלוי תקוה חזקה ונחרצת, ומתגדלים ומתנשאים על המון עמים באמונה. ואיך יתפארו אלה בטענת מה שיהיה להם אחר המנות, על מי שיהיה להם זה בחייהם? האין טבע הנביאים והחסידים יותר קרוב אל הקיים הנצחי מטבע מי שלא קרב אל זאת הפזרחה?

מעמד החוסת
לדעות השונות

כי אמר הפזרני: רחוק מן הסברה שיהיה האדם כלה בטבעו, גופו ונפשו אוכדים פכהמות, חוץ מהפילוסופים לפי דעתם. ונאנשי הדתות אומרים שהם יחיו לנצח בנעימות בעבור מלה שיאמרו בפייהם, ויש אשר לא ידע כל ימיו זולת אותה המלה, ואפשר שלא יבין ענינה. מה גדולה המלה המעתיקה מן הדתות אל מדרגה מלאכית, ומי שלא אמר המלה ההיא יהיה בהמה, אפלו יהיה פילוסוף חכם וחסיד שכל ימיו השתוקקו את אלהים.

קיא אמר החבר: אנחנו איננו שוללים משום אדם גמול מעשיו הטובים בעיני ה' דוקא, מאיזו אמה שיהיה, אבל אנו רואים היתרון הגמור לעם הקרובים בתייהם, ואנו מעריכים מדרגותיהם אצל ה' אחרי מותם באותו הערך.

והאור המוחש - אור ממשי גשמי כדוגמת משה שקרן עור פניו. **ובעלי החקים האחרים -** בעלי שאר הדתות. **וקוו נפשותיהם בסתר וכו' -** בעלי הדתות אמונתם בליבם חלשה בשכר שהובטח להם. **בגלוי -** כלפי חוץ, בפניהם. **המעתיקה -** המעלה ומעבירה.

